

Kemikalieinspektionens analyser i samband med tillsyn 2017

TILLSYN 5/18

Kemikalieinspektionen är en myndighet under regeringen. Vi arbetar i Sverige, inom EU och internationellt för att utveckla lagstiftning och andra styrmedel som främjar god hälsa och bättre miljö. Vi har tillsyn över reglerna för kemiska produkter, bekämpningsmedel och ämnen i varor och gör inspektioner. Vi ger också tillsynsvägledning till kommuner och länsstyrelser. Vi granskar och godkänner bekämpningsmedel innan de får användas. Vårt miljö kvalitetsmål är Giftfri miljö.

© Kemikalieinspektionen.

Artikelnummer: 511 285.

Förord

Kemikalieinspektionen är central tillsynsmyndighet för regler inom kemikalieområdet. En del av myndighetens kontrollverksamhet består av att utföra kemiska analyser av produkter för att kontrollera att de inte innehåller skadliga kemiska ämnen som är begränsade enligt lag. Den här rapporten är en sammanställning av de analyser som Kemikalieinspektionens tillsynsavdelning har gjort under 2017. Rapporten omfattar inte de analyser som andra delar av myndigheten har låtit utföra. Sammanställningen har gjorts av Frida Ramström på Enheten för tillsyn av bekämpningsmedel och varor.

Innehåll

Sammanfattning	5
Summary	6
1 Inledning.....	7
1.1 Om Kemikalieinspektionen.....	7
1.2 Bakgrund.....	7
2 Analyser.....	7
2.1 Leksaker och barnavårdsartiklar	8
2.2 Kläder, skor och accessoarer.....	10
2.3 Elektriska produkter	12
2.4 Byggvaror och inredning	14
2.5 Sport- och fritidsvaror	16
2.6 Kemiska produkter	18
2.7 Förpackningar	18
3 Diskussion.....	19
3.1 Översikt av Kemikalieinspektionens analyser.....	19
3.2 Vad leder analyserna till?.....	21
3.3 Hur kan resultaten användas?	22
3.4 Framtida behov av analyser.....	22
3.5 Mer information	23
4 Bilagor	24
Bilaga 1 – Ordlista	24
Bilaga 2 – Ämnen	25
Bilaga 3 – Lagstiftning	26

Sammanfattning

Kemikalieinspektionens tillsynsavdelning inspekterar företag som tillverkar, importerar och säljer kemiska produkter och varor som innehåller eller har behandlats med kemiska ämnen. Som en del av kontrollen utförs kemiska analyser av produkter för att kontrollera att produkterna klarar de krav som finns i lagstiftningen. Denna rapport är en sammanställning av de analyser som tillsynsavdelningen har gjort under 2017.

De produkter som Kemikalieinspektionen har analyserat sorterar under kategorierna *leksaker och barnvårdsartiklar, kläder, skor och accessoarer, elektriska produkter, byggvaror och inredning, sport- och fritidsvaror* samt *kemiska produkter*. Totalt har 512 produkter analyserats under 2017 och 17 procent av dessa innehöll begränsade ämnen i halter över gränsvärdena i lagstiftningen. Det är ungefär samma nivå som tidigare år.

Den varugrupp som hade störst andel varor med otillåtna ämnen i var *elektriska produkter*. *Sport- och fritidsvaror* var den kategori varor som vi hittade minst otillåtna ämnen i.

Vi informerade företagen som hade sålt de varor som vi hittade förbjudna ämnen i och i de flesta fall valde de att frivilligt dra tillbaka varorna från marknaden. I de fall de inte gjorde det tog vi beslut om försäljningsförbud. Analysresultaten delas med andra länders tillsynsmyndigheter och allmänheten får också ta del av viss information. På så sätt kan andra aktörer dra nytta av resultaten och själva rikta insatser mot de varor där det finns stor risk att hitta skadliga och förbjudna ämnen.

Vi kommer även fortsättningsvis att prioritera tillsyn av de varugrupper som beskrivs i denna rapport och fokusera på de varor som vi bedömer har störst risk för innehåll av farliga ämnen. Att göra analyser av varor och kemiska produkter är en viktig del av vårt arbete. Vi kommer fortsätta att publicera resultaten i enskilda rapporter för enskilda projekt samt i årssammanställningar som denna.

Summary

The Swedish Chemical Agency's Enforcement and Registries Department makes inspections of companies manufacturing, importing and providing chemical products and articles that have been treated with or contain chemical substances. One part of the inspection activity is chemical analyses of products to check that they fulfil the requirements of the legislation. This report is an account of analyses made by the Enforcement Department during 2017.

The products that has been analysed are within the categories *toys and childcare articles, clothing, shoes and accessories, electrical products, building materials and furnishings, sports and leisure equipment* and *chemical products*. In total, 512 products have been tested during 2017 and 17 percent of these contained forbidden substances in levels above the limit values in legislation. This proportion is at the same level as previous years.

The category with the highest proportion of forbidden substances was *electrical products*. *Sports and leisure equipment* was the category where we found the lowest proportion of forbidden substances.

We informed the companies that had sold the products containing forbidden substances and in most cases, they made a voluntary withdrawal from the market. In the cases when they did not do this, we made a decision on ban on sale. We share the results from the analyses with other enforcement authorities and the public also receive some information. In this way, others may use the results and focus their effort on the products with the highest risk of containing hazardous and forbidden substances.

In the future, we will continue to prioritize enforcement of the product categories mentioned in this report and focus on the products that we estimate have the highest risk of containing dangerous substances. Chemical analysis of articles and chemical products is an important part of this work. We will continue to publish the results in separate reports for single projects and in annual compilations like this one.

1 Inledning

1.1 Om Kemikalieinspektionen

Kemikalieinspektionen är en myndighet under regeringen. Vi arbetar i Sverige, inom EU och internationellt för att utveckla lagstiftning och andra styrmedel på kemikalieområdet som främjar god hälsa och bättre miljö. På tillsynsavdelningen kontrollerar vi att företag följer reglerna för kemiska produkter, bekämpningsmedel och ämnen i varor. Vi ger också tillsynsvägledning till kommuner och länsstyrelser och samarbetar med andra länders tillsynsmyndigheter inom EU. Vårt miljö kvalitetsmål är Giftfri miljö.

1.2 Bakgrund

Kemikalieinspektionen har som en del av tillsynen kontrollerat innehåll av kemiska ämnen i varor och kemiska produkter med hjälp av analyser. Vi har delvis utfört de kemiska analyserna med myndighetens eget XRF-instrument¹ och delvis med hjälp av externa laboratorier. Syftet med denna rapport är att sammanställa information och resultat från de analyser som Kemikalieinspektionen har låtit utföra i samband med tillsyn under 2017 samt att ge en överblick över dessa. Rapporten omfattar inte de analyser som andra delar av Kemikalieinspektionen har låtit utföra, exempelvis kartläggningar av kemiska ämnen i varor.

Det regelverk som Kemikalieinspektionen utövar tillsyn över är till största del gemensamt för hela EU. I lagstiftningen skiljs *kemiska produkter* från *varor*. Kemiska produkter är enskilda kemiska ämnen eller blandningar av ämnen, vanligtvis i flytande form eller som pulver. Exempel är målarfärg, lim och olika typer av bekämpningsmedel. Varor är föremål där den fysiska formen, ytan eller designen har en större betydelse för funktionen än det kemiska innehållet, och exempel är kläder, elektronik och dockor.

I bilaga 1 finns en ordlista som förklarar förkortningar som förekommer i rapporten och i bilaga 2 finns kortfattad information om de ämnen som nämns i rapporten. En kort beskrivning av lagstiftning som tas upp i rapporten finns i bilaga 3.

Tidigare år har Kemikalieinspektionens analyser i samband med tillsyn sammanställts i rapporter för åren 2008-2013², 2014-2015³ och 2016⁴.

2 Analyser

De flesta analyser som vi har låtit utföra under 2017 har rört ämnen i varor men även ett fåtal kemiska produkter har analyserats. I vissa fall finns separata rapporter, se avsnitt 3.5 *Mer information*. Observera att analyser som redovisas här inte ger en representativ bild av marknaden som helhet. Vi väljer produkter som vi bedömer har störst risk att innehålla farliga ämnen och inte baserat på ett slumpmässigt urval.

¹ XRF (X-Ray Fluorescence) är en teknik som bygger på röntgenstrålning och som kan mäta innehåll av grundämnen i vissa material.

² Tillsyn 5/14 – Kemikalieinspektionens analyser i samband med tillsyn 2008-2014, juni 2014 (<http://www.kemi.se/global/tillsyns-pm/2014/tillsyn-5-14-analyser-2008-2013.pdf>)

³ Tillsyn nr 1/16 – Analyser i samband med tillsyn 2014-2015, februari 2016 (<http://www.kemi.se/global/tillsyns-pm/2016/tillsyn-1-16-kemikalieinspektionens-analyser-i-samband-med-tillsyn-2014-2015.pdf>)

⁴ Tillsyn nr 6/17 – Analyser i samband med tillsyn 2016, mars 2017 (<https://www.kemi.se/global/tillsyns-pm/2017/tillsyn-6-17-kemikalieinspektionens-analyser-i-samband-med-tillsyn-2016.pdf>)

I avsnitten nedan har varorna delats i de varugrupper som vi har prioriterat i vår varutillsyn⁵ och i arbetet med vår handlingsplan för en giftfri vardag⁶. I slutet av varje avsnitt visas en figur över analysresultaten. I röd färg anges de antal produkter som inte uppfyller kraven i lagstiftningen. Orange färg indikerar antalet varor där ämnen upptagna på kandidatförteckningen i Reach-förordningen (läs mer om detta i bilaga 3) hittats i halter över 0,1 viktprocent. För dessa varor ska mottagare få information om innehållet av sådana ämnen. Gula staplar visar hur många varor som innehåller begränsade ämnen i halter under gränsvärdena i lagstiftningen eller ämnen som inte är reglerade för den kontrollerade varugruppen, men som ändå har farliga egenskaper. I fåtal fall representerar gul färg även ämnen där det finns undantag för vissa applikationer eller att varan hade släppts ut på marknaden innan ämnet blev förbjudet. I grön färg visas produkter där inga av de ämnen som vi letade efter i analysen hittades. Anledningen till att produkterna delas upp i dessa fyra grupper är att synliggöra de ämnen som vi hittar vid analyserna fastän de inte är förbjudna. För vissa varugrupper finns det väldigt få ämnen som är begränsade men i dessa kan vi ändå hitta ämnen med farliga egenskaper. Ett sådant exempel är träningsredskap där vissa ämnen, som bland annat är begränsade i leksaker, är tillåtna.

Under året har vi förutom begränsade ämnen även letat efter biocidämnen i vissa varor. Biocidämnen tillsätts för att en vara ska få en antibakteriell egenskap, exempelvis att den ska vara ”luktfri”. Det är bara biocidämnen som är godkända att användas i en viss typ av varor som får tillsättas och om en vara marknadsförs med ett påstående om en biocideffekt måste varan märkas på ett visst sätt. När vi tog in varorna för analys fanns det fortfarande ett undantag i reglerna vilket gjorde att kravet på godkännande av ämnen inte gällde än. De biocidämnen som vi hittade var därför i samtliga fall tillåtna, dock kunde varorna sakna märkningen som krävs. När vi har hittat biocidämnen har de representerats med gul färg.

I genomgången nedan beskrivs inte i detalj vilka halter av olika ämnen som har uppmätts eller i vilka specifika produkter de hittats. För mer detaljerade uppgifter, se 3.5 *Mer information* eller kontakta oss.

2.1 Leksaker och barnavårdsartiklar

Vi har testat 93 olika sorters leksaker och barnavårdsartiklar och hittat otillåtna halter av:

- Ftalater och SCCP i fem plastleksaker
- Bly, kadmium och SCCP i nio elektriska leksaker
- Nickel i en metalldel på en leksak
- Ftalater och SCCP i en barnavårdsartikel

2.1.1 Plastleksaker

Under året kontrollerade vi 48 leksaker gjorda av plast, främst mjuk plast. Fem av dessa innehöll för höga halter av ftalater (DEHP och DINP) och/eller SCCP. Sju av plastleksakerna innehöll begränsade ämnen i låga halter (DEHP, DIBP och SCCP). I resterande 36 plastleksaker kunde vi inte hitta några av de eftersökta ämnena.

⁵ Tillsyn nr 4/16 - Strategi för effektiv tillsyn över kemikalier i varor, mars 2016 (<http://www.kemi.se/global/tillsyns-pm/2016/tillsyn-4-16-strategi-for-tillsyn-over-kemikalier-i-varor.pdf>)

⁶ Handlingsplan för en giftfri vardag 2011-2014 – Skydda barnen bättre (<http://www.kemikalieinspektionen.se/global/rapporter/handlingsplan-giftfri-vardag.pdf>)

2.1.2 Elektriska leksaker

24 elektriska leksaker kontrollerades och i nio av dessa hittade vi otillåtna ämnen (bly, kadmium och SCCP) i höga halter. I fyra elektriska leksaker hittade vi låga halter av förbjudna ämnen (bly, kadmium och DIBP) och i ett fall var halten bly tillåten på grund av ett undantag i lagstiftningen. I tio elektriska leksaker hittade vi inga ämnen som vi letade efter.

2.1.3 Färg, slime och leklera

Under 2017 testade vi 13 leksaker som var färg, slime eller leklera med avseende på vissa allergiframkallande konserveringsmedel. I fem av dessa hittade vi de eftersökta konserveringsmedlen (MIT, CIT, BIT). I ett fall var halten så hög att en extra varningstext skulle behövas på förpackningen. Dessa kontroller gjordes innan nya gränsvärden för dessa ämnen infördes i november 2017. Halterna konserveringsmedel var högre än de nya gränsvärdena. I de resterande åtta leksakerna hittade vi inte konserveringsmedlen.

2.1.4 Leksaker av metall

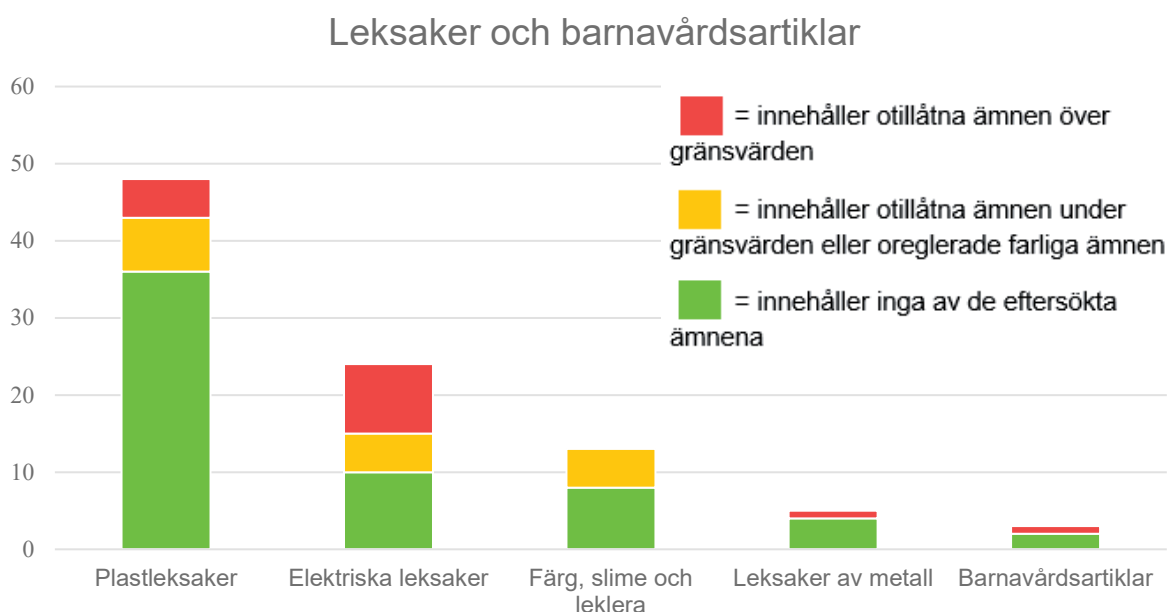
Vi kontrollerade fem leksaker av metall under året. En av dessa, en nyckelring, avgav nickel i en halt som överstiger gränsvärdet. I övriga fyra leksaker kunde vi inte hitta de ämnen som vi letade efter.

2.1.5 Barnavårdsartiklar

Under året testade vi tre barnavårdsartiklar, en skötbordsmadrass, ett bäddskydd i plastad frotté och en amningskudde. I skötbordsmadrassen hittade vi DEHP och SCCP i halter över gränsvärdena. I de två andra varorna hittade vi inga av de eftersökta ämnena.

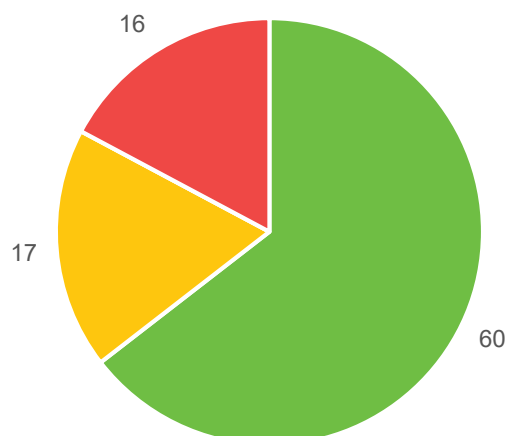
2.1.6 Översikt Leksaker och barnavårdsartiklar

Figur 1 och Figur 2 visar översiktligt hur många av de olika sorternas leksaker som har testats samt analysresultaten.

Figur 1. Leksaker som har analyserats av Kemikalieinspektionen under 2017.

Leksaker och barnvårdsartiklar

Figur 2. Antalet leksaker som innehöll begränsade ämnen i för höga halter (röd), innehöll låga halter alternativt obegränsade ämnen (gul) samt inte innehöll några av de eftersökta ämnena (grön).

2.2 Kläder, skor och accessoarer

I varugruppen kläder, skor och accessoarer har vi testat 111 varor och hittat otillåtna halter av:

- Bly och SCCP i åtta väskor och fodral
- Bly i en klocka och i ett armband
- SCCP i en arbetshandske

2.2.1 Väskor och fodral

Under året har vi analyserat 57 väskor, tillbehör till väskor och andra sorters fodral. Åtta av dessa innehöll för höga halter av de begränsade ämnena bly och SCCP. I 16 väskor och fodral hittade vi mer än 0,1 viktprocent av ämnena DEHP och SCCP (i halt under gränsvärdet som förbjuder SCCP) som finns på kandidatförteckningen. 14 väskor och fodral innehöll låga halter av ämnena DEHP, DBP, bisfenol A, DMFa, DMAC, bly eller ftalaterna DINP och DIDP. De två sistnämnda är inte begränsade för denna varugrupp. I övriga 19 kontrollerade varor hittade vi inga ämnen som vi letade efter.

2.2.2 Kläder

Vi testade 27 kläder under året och i fyra av dessa hittade vi koppar, zinkpyrition, silver, titanoxid och MIT som används som biocider. Dessa ämnen var tillåtna att använda i kläder vid det tillfälle då de såldes. I övriga 23 testade plagg hittade vi inga eftersökta ämnen.

2.2.3 Skor och skosulor

2017 kontrollerade vi det kemiska innehållet i 13 skor eller skosulor. I fyra av dessa hittade vi biocidämnen koppar, BIT och zinkpyrition. Dessa ämnen var tillåtna att använda i skor vid det tillfälle då de såldes. I övriga nio skor eller skosulor hittade vi inga eftersökta ämnen.

2.2.4 Smycken och klockor

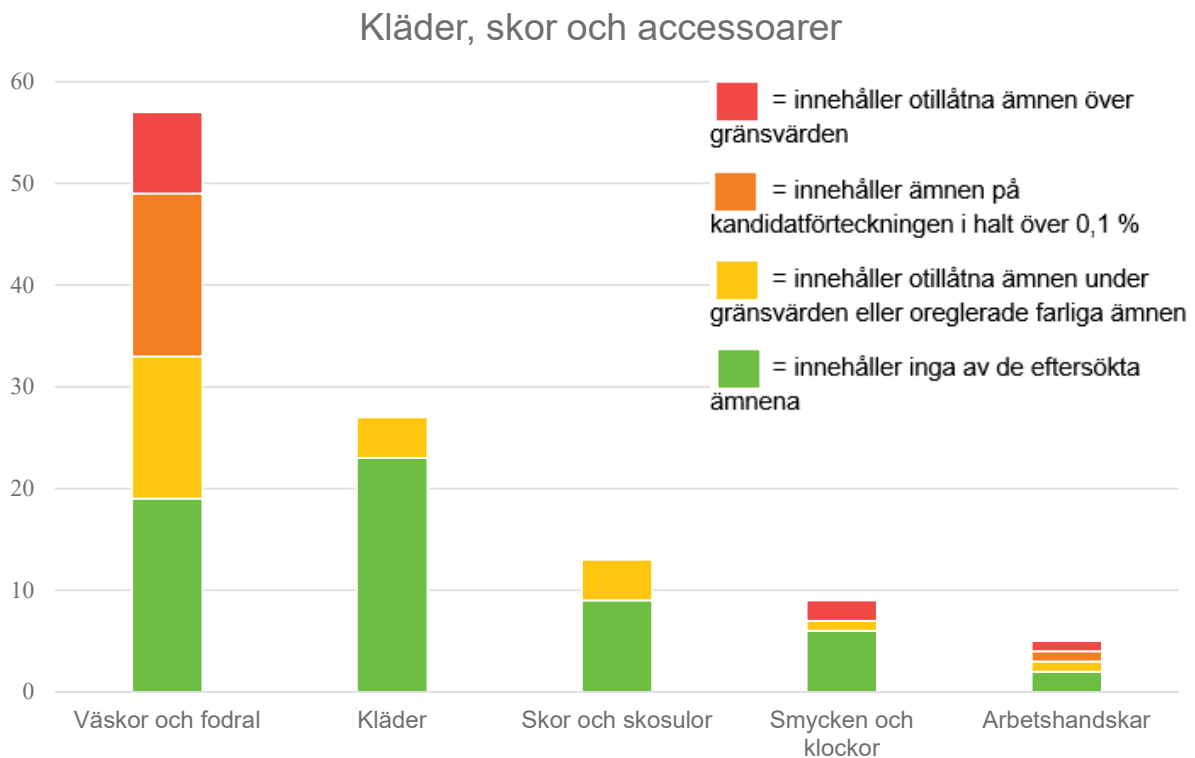
Vi har testat nio smycken och klockor och två av dessa innehöll otillåtna halter av bly. Ett smycke av plast innehöll låga halter av ämnena DMFa och DMAC. I övriga sex smycken och klockor hittade vi inga ämnen som vi letade efter.

2.2.5 Arbetshandskar

Under året kontrollerade vi fem arbetshandskar och i en hittade vi otillåten halt av ämnet SCCP. Ett par handskar innehöll mer än 0,1 procent av ämnet DEHP som finns på kandidatförteckningen. Ett par handskar innehöll ftalaterna DINP och DIDP som inte är begränsade för denna varugrupp. Två par handskar innehöll inga av de eftersökta ämnena.

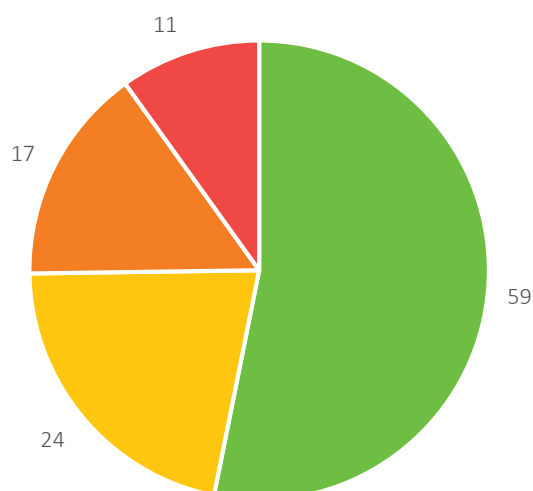
2.2.6 Översikt Kläder, skor och accessoarer

I Figur 3 och Figur 4 nedan visas översiktligt hur många varor i denna varugrupp som vi har testat samt analysresultaten.

Figur 3. Kläder, skor och accessoarer som har analyserats av Kemikalieinspektionen under 2017.

Kläder, skor och accessoarer

Figur 4. Antalet kläder, skor och accessoarer som innehöll begränsade ämnen i för höga halter (röd), innehöll ämnen på kandidatförteckningen över 0,1 % (orange), innehöll låga halter alternativt obegränsade ämnen (gul) samt inte innehöll några av de eftersökta ämnena (grön).

2.3 Elektriska produkter

Vi har analyserat 108 elektriska produkter och vi har hittat otillåtna halter av:

- Bly, kadmium och SCCP i 14 produkter för belysning
- Bly och SCCP i åtta hushållsapparater
- Bly och SCCP i ett par hörlurar

2.3.1 Belysning

Under året har vi testat 34 elektriska belysningsprodukter. 15 av dessa innehöll bly, kadmium och SCCP i halter över gränsvärdena. Fem produkter innehöll låga halter bly, SCCP, DEHP, DINP och DIBP. I resterande 14 produkter hittade vi inga av de eftersökta ämnena.

2.3.2 Hushållsapparater

Vi har kontrollerat 21 elektriska hushållsapparater och åtta av dessa innehöll för höga halter bly eller SCCP. Tre stycken innehöll låga halter SCCP, DEHP, DBP och DIBP eller ftalaterna DINP och DIDP. De två sistnämnda är inte reglerade för denna varugrupp. I tio hushållsapparater hittade vi inga ämnen som vi letade efter.

2.3.3 Hörlurar

2017 har vi analyserat 13 hörlurar varav en innehöll otillåtna halter av bly och SCCP. En annan hörlur innehöll DEHP över 0,1 procent, vilket innebär att mottagare av varan ska få information om innehållet. Tre hörlurar innehöll låga halter DEHP och DIBP eller de oreglerade ftalaterna DINP och DIDP. I åtta av de 13 testade hörlurarna hittade vi inga ämnen.

2.3.4 Kablar

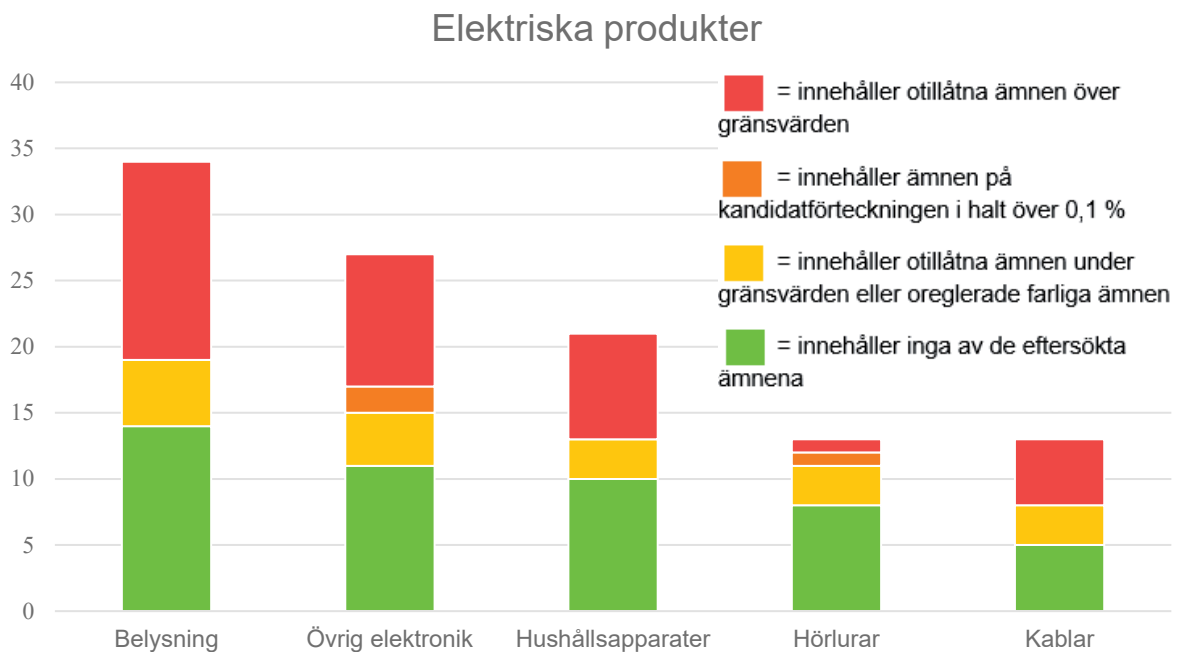
Vi kontrollerade 13 kablar under året och fem stycken innehöll ämnena bly och/eller SCCP i halter över gränsvärdena. Tre kablar innehöll låga halter SCCP, DEHP och DIBP eller de oreglerade ftalaterna DINP och DIDP. Resterande fem kablar innehöll inga av de eftersökta ämnena.

2.3.5 Övrig elektronik

Under året har vi testat 27 varor inom kategorin övrig elektronik. I tio av dessa hittade vi bly och kadmium i otillåtna halter. Två varor innehöll DEHP och SCCP i sådana halter att informationskravet i Reach-förordningen gällde. I fyra varor hittade vi bly, DEHP, DIBP och DBP i låga halter eller de oreglerade ftalaterna DINP och DIDP. I elva varor hittade vi inga av de ämnen vi letade efter.

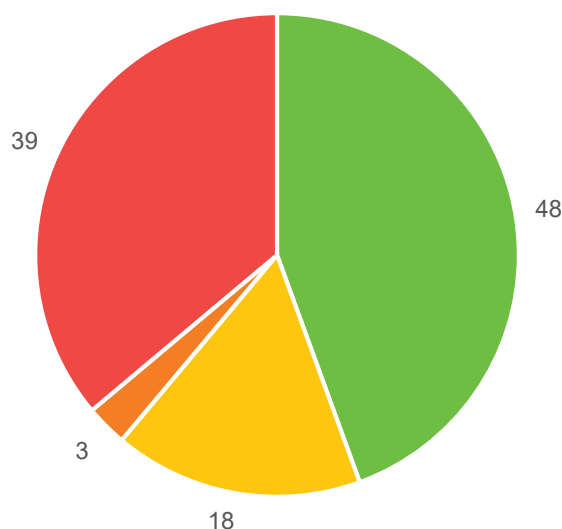
2.3.6 Översikt Elektriska produkter

I Figur 5 och Figur 6 nedan visas översiktligt hur många varor inom varugruppen *elektriska produkter* som har testats samt analysresultaten.

Figur 5. Elektriska produkter som har analyserats av Kemikalieinspektionen under 2017.

Elektriska produkter

Figur 6. Antalet elektriska produkter som innehöll begränsade ämnen i för höga halter (röd), innehöll ämnen på kandidatförteckningen över 0,1 % (orange), innehöll låga halter (gul) samt inte innehöll några av de eftersökta ämnena (grön).

2.4 Byggvaror och inredning

Vi har analyserat 69 varor inom bygg och inredning. I dessa har vi hittat otillåtna halter av:

- Bly, PAH och SCCP i fyra badrumsvaror
- Bly och SCCP i fyra andra inredningsvaror

2.4.1 Badrumsvaror

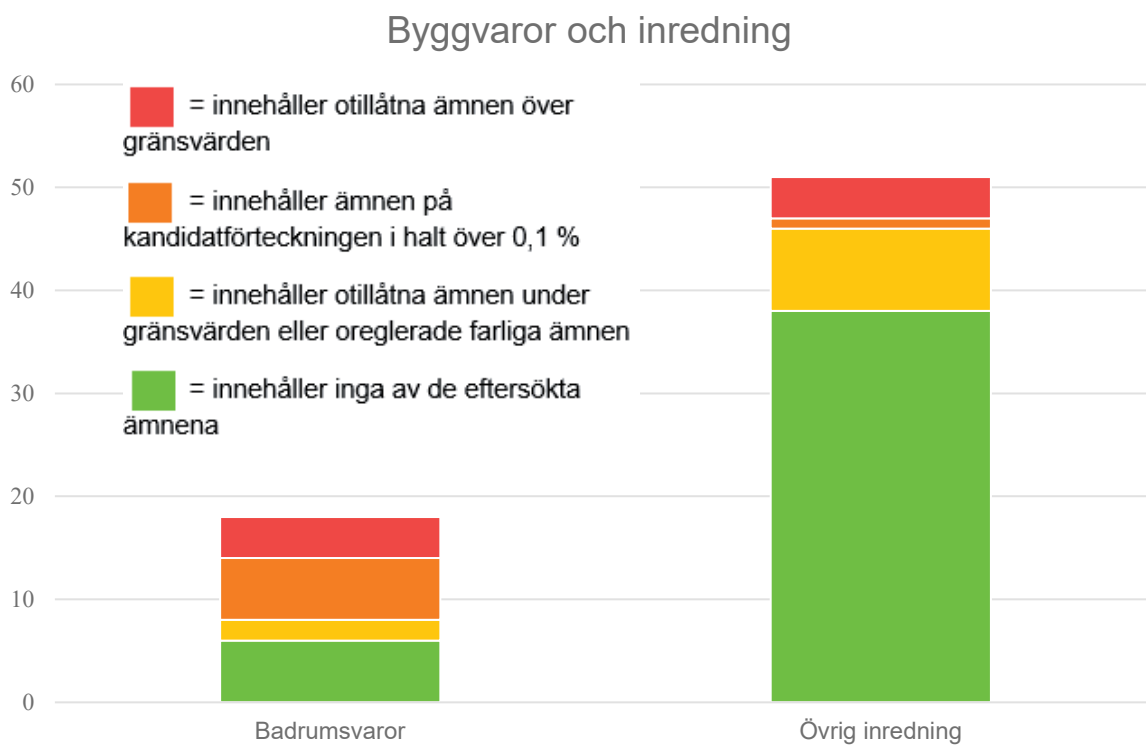
Under året har vi analyserat 18 badrumsvaror, främst sådana gjorda av mjuk plast. I fyra av dessa hittade vi otillåtna halter av bly, PAH och SCCP. Sex badrumsvaror innehöll mer än 0,1 procent av ämnet DEHP som är upptaget på kandidatförteckningen, vilket medför att mottagare av varan ska informeras om innehållet. En vara innehöll en låg halt DEHP och en annan innehöll biociden triclosan, vilket var tillåtet att använda i denna typ av varor vid det tillfälle då de såldes. Sex varor innehöll inga av de eftersökta ämnena.

2.4.2 Övrig inredning

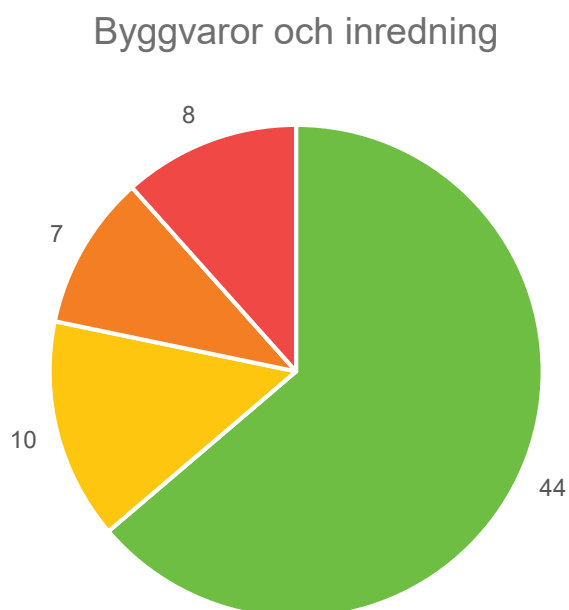
Vi kontrollerade 51 övriga sorters inredningsvaror under 2017 och av dem var det fyra som innehöll bly eller SCCP i halter över gränsvärdena. En vara innehöll DEHP och SCCP i halter som medför att mottagare av varan ska få information om innehållet av ämnena. Åtta varor innehöll låga halter DEHP, SCCP och bly eller DINP, BPA och koppar. De tre sistnämnda är tillåtna i dessa varor. I resterande 38 varor hittade vi inga ämnen som vi letade efter.

2.4.3 Översikt Byggvaror och inredning

I Figur 7 och Figur 8 nedan visas översiktligt hur många varor inom varugruppen byggvaror och inredning som vi har testat samt analysresultaten.

Figur 7. Byggvaror och inredning som har analyserats av Kemikalieinspektionen under 2017.

Figur 8. Fördelningen av byggvaror och inredning som innehöll begränsade ämnen i för höga halter (röd), innehöll ämnen på kandidatförteckningen över 0,1 % (orange), innehöll låga halter alternativt obegränsade ämnen (gul) samt inte innehöll några av de eftersökta ämnena (grön).

2.5 Sport- och fritidsvaror

Vi har analyserat 126 varor inom sport och fritid och i dessa har vi hittat otillåtna halter av:

- SCCP i fyra sportartiklar
- SCCP och bly i två verktyg
- SCCP och bly i fem andra sport- och fritidsvaror

2.5.1 Intimhygienprodukter

Under 2017 kontrollerade vi intimhygienprodukter så som bindor, tamponger och menskoppar. I dessa letade vi efter ämnen som inte är begränsade, eftersom det finns få begränsade ämnen för den här varugruppen. I 33 av de 35 varorna hittade vi ett eller flera av de ämnen vi letade efter. Vi gjorde bedömningen att de uppmätta halterna inte utgör en betydande risk för negativa hälsoeffekter.

2.5.2 Varor för djur

27 varor för djur kontrollerade vi under året och ingen av dessa innehöll begränsade ämnen över gränsvärdena. Två varor innehöll ämnena DEHP, DIBP och SCCP i halter som medförde att mottagare ska få information om innehållet av dessa ämnen. En vara innehöll lägre halter av DEHP och DIBP. Resterande 24 varor innehöll inga av de ämnen vi eftersökte.

2.5.3 Sportartiklar

Under året har vi testat 24 sportartiklar och fyra av dem innehöll förbjudna halter av SCCP. Tre stycken innehöll mer än 0,1 viktprocent DEHP och DIBP som är upptagna på kandidatförteckningen, vilket innebär att informationsplikten gäller. Sex varor innehöll låga halter DEHP eller de oreglerade (för denna varugrupp) ftalaterna DINP och DIDP. I övriga elva sportartiklar hittade vi inga av de ämnen vi letade efter.

2.5.4 Verktyg

Vi har kontrollerat sex verktyg under året varav två innehöll SCCP och bly i halter över gränsvärdena. I de fyra andra verktygen fanns inga av de ämnena som vi letade efter.

2.5.5 Fordonstillbehör

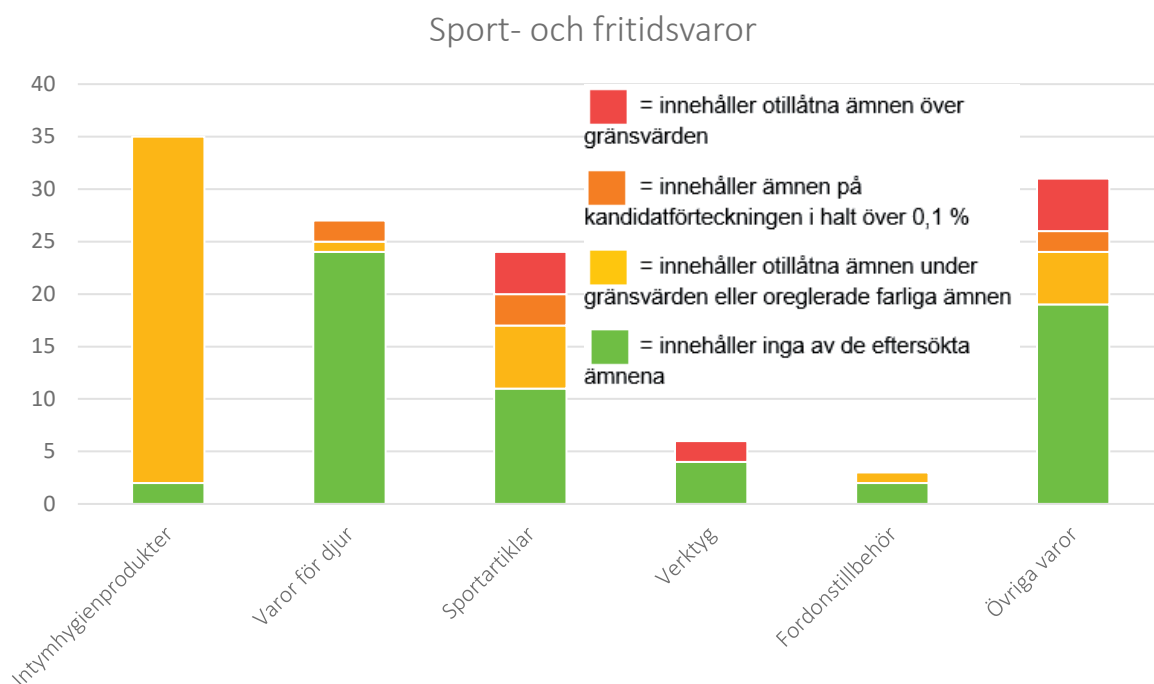
2017 testade vi tre fordonstillbehör och ett innehöll en låg halt DEHP och det oreglerade ämnet DINP. I de andra två fordonstillbehören hittade vi inga av de eftersökta ämnena.

2.5.6 Övriga varor

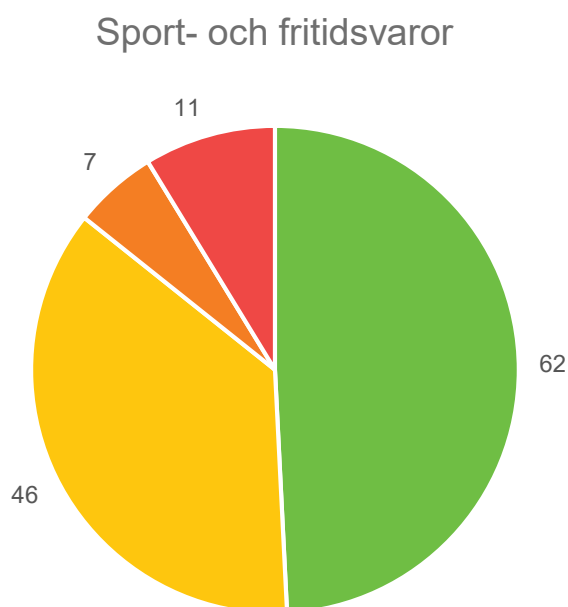
Under året kontrollerade vi 31 övriga sport- och fritidsvaror och av dessa var det fem stycken som innehöll SCCP och bly i halter över gränsvärdena. Två varor innehöll ftalaterna DEHP och BBP i halter över 0,1 viktprocent, vilket innebär att informationsplikten i Reach-förordningen gäller. Fem varor innehöll låga halter DEHP, bly och DMFa eller de oreglerade ämnena DINP och DIDP. De 19 återstående varorna innehöll inga av de ämnen som vi letade efter.

2.5.7 Översikt Sport- och fritidsvaror

I Figur 9 och Figur 10 nedan visas översiktligt hur många varor inom gruppen sport- och fritidsvaror som vi har testat samt analysresultaten.

Figur 9. Sport- och fritidsvaror som har analyserats av Kemikalieinspektionen under 2017.

Figur 10. Fördelningen av sport- och fritidsvaror som innehöll begränsade ämnen i för höga halter (röd), innehöll ämnen på kandidatförteckningen över 0,1 % (orange), innehöll låga halter alternativt obegränsade ämnen (gul) samt inte innehöll några av de eftersökta ämnena.

2.6 Kemiska produkter

Vi har analyserat tre kemiska produkter och i dessa har vi inte hittat otillåtna halter av några ämnen.

2.6.1 Färg och lim

I samband med en kontroll av leksaker under året testade vi även två limmer och en hobbyfärg som inte var leksaker. I analyserna letade vi efter allergiframkallande konserveringsmedel (MIT, CIT och BIT). I de två limmerna hittade vi BIT respektive MIT, CIT och BIT, dock i tillåtna halter. I hobbyfärgen hittade vi inga av de eftersökta konserveringsmedlen.

2.7 Förpackningar

Vi har analyserat två förpackningar och i dessa har vi hittat otillåtna halter av kadmium.

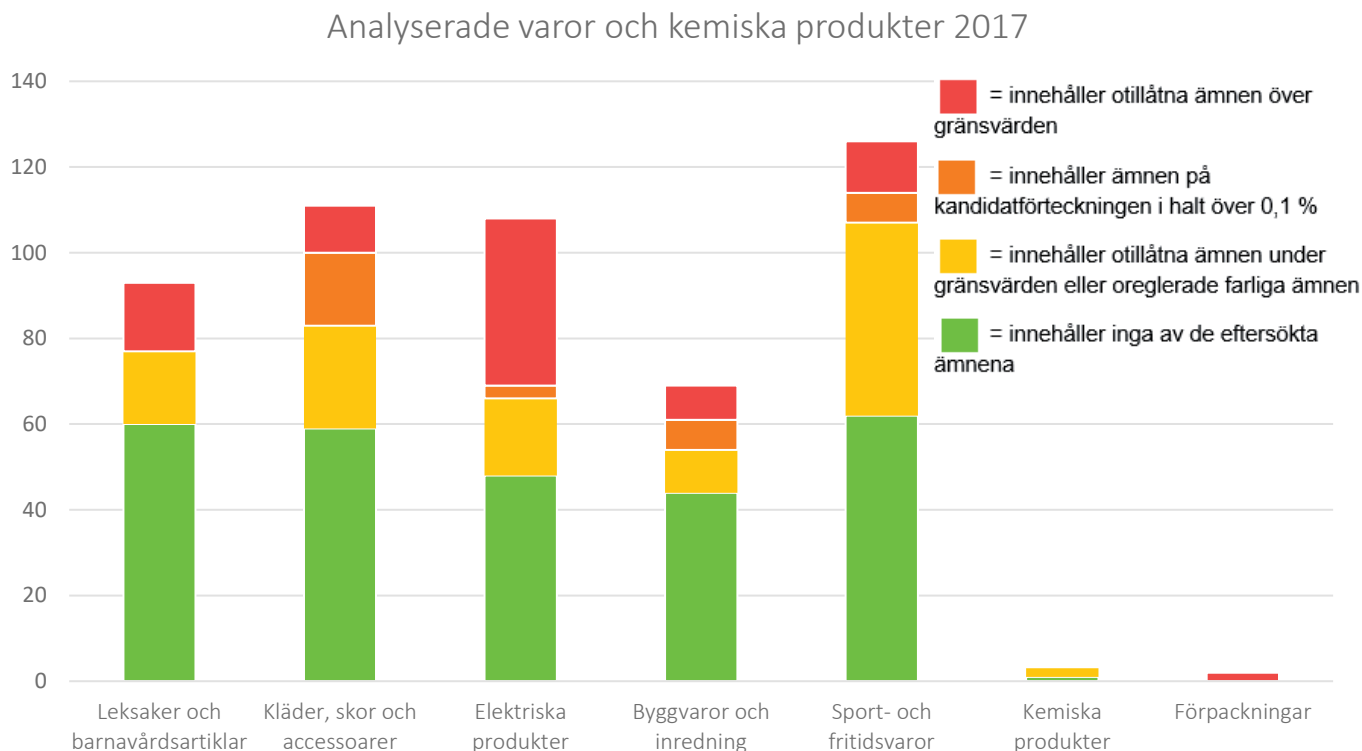
2.7.1 Förpackningar

I samband med att vi testar varor gör vi även kontroller av förpackningarna till varorna. Under 2017 hittade vi två förpackningar av plast som innehöll kadmium i otillåtna halter. Vi registrerar endast de förpackningar där vi hittar överskridna halter, vilket innebär att vi kontrollerar fler förpackningar än vad som syns i den här rapporten och de flesta av dem innehåller inte för höga halter av begränsade ämnen.

3 Diskussion

3.1 Översikt av Kemikalieinspektionens analyser

Under 2017 har vi analyserat 512 varor och kemiska produkter i samband med tillsyn. Figuren nedan visar hur många produkter i de olika kategorierna som vi har analyserat och hur analysresultatet såg ut.

Figur 11. Antal varor av olika slag och kemiska produkter som Kemikalieinspektionen har analyserat under 2017.

De kategorier som vi har analyserat flest varor från är *sport- och fritidsvaror*, följt av *kläder, skor och accessoarer* och *elektriska produkter*. Minst antal produkter har vi analyserat inom kategorin *kemiska produkter*. En anledning till det är att det finns fler regler för kemiska produkter som går att kontrollera utan att göra analyser, än vad det finns för varor. Exempel på sådana regler är lagstiftning för klassificering och märkning, säkerhetsdatablad och tillstånd.

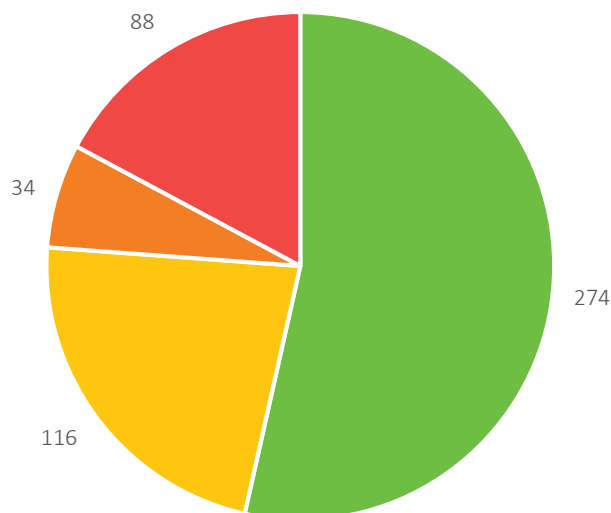
Den varugrupp där vi har hittat flest regelöverträdelser är *elektriska produkter*. De varor som innehöll otillåtna ämnen i halter över gränsvärdena i lagstiftningen inom denna kategori motsvarar 36 procent. Den varugrupp där vi hittade minst andel varor som innehöll förbjudna ämnen (ca 9 procent) var *sport- och fritidsvaror*. Här kontrollerade vi bland annat intimhygienprodukter, varor för djur och sportartiklar. En orsak till den låga andelen varor med förbjudna ämnen är att det finns relativt få ämnen som är begränsade för den här typen av varor.

I flera av de varor som innehåller otillåtna ämnen (röd färg i figuren) kan det även finnas mer än 0,1 viktprocent av ämnen upptagna på kandidatförteckningen. Detta innebär att fler varor än vad som kan ses i figurerna (orange färg) innehåller särskilt farliga ämnen. Det är främst i plastvaror (gjorda av mjuk PVC-plast) som vi hittar ämnen upptagna på

kandidatförteckningen. Företag som levererar en sådan vara är skyldiga att informera mottagaren om innehållet och vid en inspektion kontrollerar vi att de har gjort det. Dessa ämnen är sådana som håller på att utvärderas och som i framtiden kan komma att begränsas eller omfattas av krav på tillstånd för att få användas. Dessutom hittar vi många ämnen som inte är begränsade för den specifika varugruppen men där det finns regler för andra typer av varor. Ett sådant exempel är ftalaterna DINP och DIDP som är begränsade i leksaker och barnvårdsartiklar men som förekommer mycket i andra varor av mjuk PVC-plast. I dessa fall informeras företagen om att ämnena finns där men eftersom de inte är begränsade ställer vi inga krav på åtgärder.

Totalt sett var det 88 av de 512 varor och kemiska produkter som analyserades under 2017 som innehöll otillåtna ämnen i halter över gränsvärdena, vilket motsvarar 17 procent. De sammanställningar som vi har gjort för analyserna under åren 2008-2013, 2014-2015 och 2016 visade att 14 procent (256 av 1775), 16 procent (315 av 1930) respektive 18 procent (126 av 692) av de analyserade varorna och kemiska produkterna inte uppfyllde kraven i lagstiftningen. Detta visar på en i stort sett oförändrad andel varor och produkter som innehåller förbjudna kemiska ämnen, även om det kan variera mycket inom olika varugrupper beroende på vilket urval vi gör. Figur 12 visar hur stor andel av de analyserade produkterna under 2017 som innehåller eller inte innehåller de olika ämnen som vi letar efter.

Analyserade varor och kemiska produkter 2017

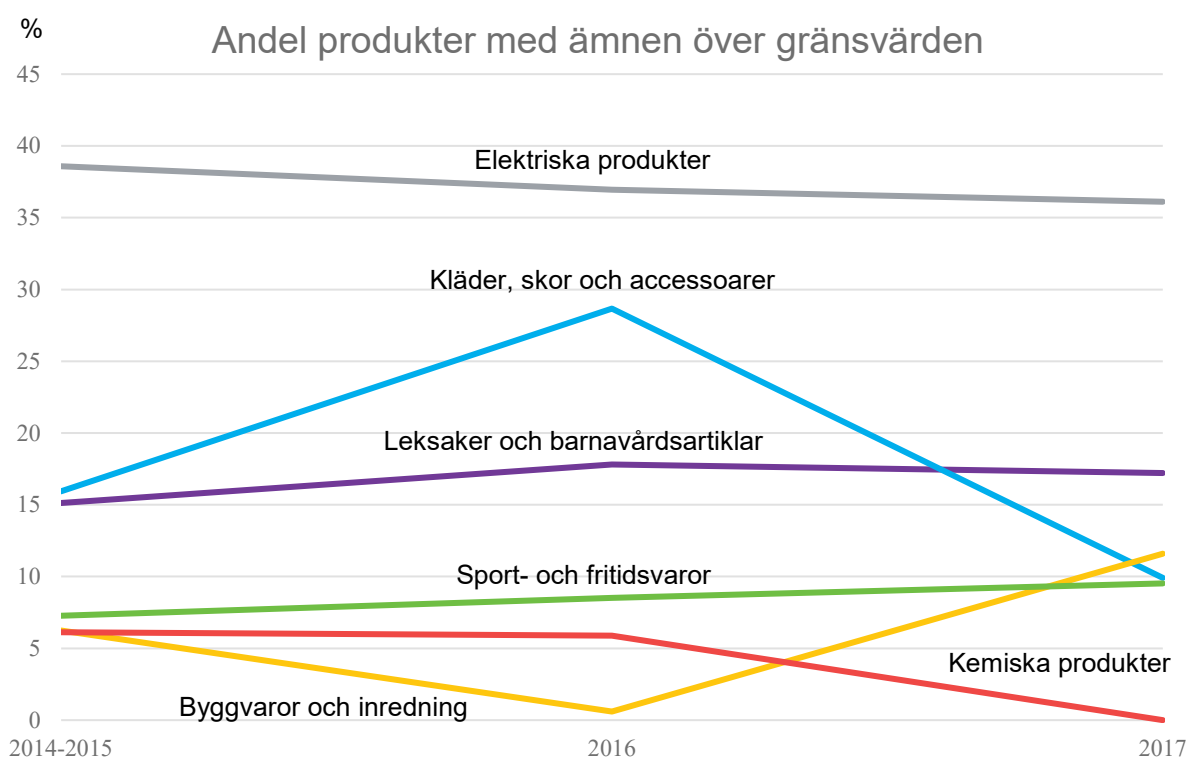

Figur 12. Fördelningen av alla produkter som analyserats under 2017 som innehöll begränsade ämnen i för höga halter (röd), ämnen på kandidatförteckningen (orange), låga halter av begränsade ämnen eller obegränsade ämnen (gul) och som inte innehöll några av de eftersökta ämnena (grön).

I Figur 13 ges en bild över hur stor andel av produkterna inom olika varugrupper som våra analyser har visat innehåller för höga halter av begränsade ämnen under 2014-2015, 2016 och 2017. Den varugrupp som samtliga år har haft störst andel varor som innehöll ämnen över gränsvärdena är *elektriska produkter*. En anledning till den höga andel produkter som inte klarar kraven är att de ämnen som är begränsade fortfarande används i de länder där tillverkningen sker. Resultatet visar att elektriska produkter är den varugrupp där flest regelöverträdelser sker och tillsynsinsatser för denna grupp varor bör fortsatt vara prioriterad

av Kemikalieinspektionen. Tillsynen kan även kompletteras med olika typer av stödjande insatser till företagen för att öka regelefterlevnaden.

Lägst andel produkter med ämnen över gränsvärdena har varugrupperna *kemiska produkter* och *byggvaror och inredning*. När det gäller kemiska produkter gör vi relativt få analyser eftersom vi främst kontrollerar produkternas klassificering och säkerhetsinformation. I de fall då analyser har gjorts har vi främst kontrollerat att halten farliga ämnen i produkterna stämmer överens med klassificering och säkerhetsinformation och relativt få fall med för höga halter har hittats. För *byggvaror och inredning* beror den låga andelen varor med brister troligen på att det finns relativt få ämnen som är begränsade för de här varorna. Även *sport- och fritidsvaror* har relativt få begränsade ämnen, vilket leder till att vi hittar färre varor med för höga halter i. För *elektriska produkter, leksaker och barnvårdsartiklar* samt till viss del *kläder, skor och accessoarer* finns det fler regler som begränsar ämnen som kan förekomma i varorna och det är troligen därför dessa varugrupper har större andel varor med brister.

Figur 13. Andel produkter i olika kategorier som våra analyser har visat innehåller för höga halter av begränsade ämnen under 2014-2015, 2016 och 2017.

3.2 Vad leder analyserna till?

Huvudsyftet med våra analyser är att kontrollera om företag eller andra som släpper ut produkter på den svenska marknaden följer lagstiftningen. I vissa fall gör vi större inspektioner där vi granskar ett företags egenkontroll och som ett komplement gör vi även analyser av ett fåtal produkter från dem. I andra fall baseras hela inspektionen på analyser av ett antal varor.

När analysresultatet är färdigt informerar vi det företag som produkterna kommer ifrån. Om vi har hittat ämnen i halter som överskrider gränsvärdena i lagstiftningen får företagen redovisa vilka åtgärder de kommer att vidta. I de fall ett företag inte frivilligt drar tillbaka produkterna från marknaden kan vi besluta om saluförbud. För de överträdelser av regler som finns under

miljöbalken är vi skyldiga att lämna in en anmälan till miljöåklagare. Åklagaren gör sedan en bedömning om förundersökning ska inledas. I vissa fall leder detta till företagsbot eller åtal⁷.

Om företag i andra länder berörs av analysresultatet (exempelvis om leverantören av produkten finns i ett annat EU-land) tar vi kontakt med tillsynsmyndigheten i det aktuella landet så att även de kan vidta åtgärder gentemot företaget i deras land. Farliga produkter anmäls även till Rapex⁸ eller ICSMS⁹ så att andra myndigheter, företag och konsumenterna kan ta del av information och vidta egna åtgärder.

3.3 Hur kan resultaten användas?

Analysresultaten används främst i vår operativa tillsyn där vi kontrollerar att varor och produkter uppfyller kraven i de bestämmelser som finns. Analysresultaten kan också användas för att utveckla lagstiftning. Det kan vi göra när nya regler tas fram eller när befintliga regler ses över. I Reach Forums¹⁰ arbetsgrupp för begränsningar ska EU:s medlemsländer ge synpunkter på förslag till kommande begränsningsregler. Kemikalieinspektionens erfarenhet är att analyser och tillsynsresultat bidrar starkt till att ge god återkoppling på nya begränsningsförslag.

Analysresultaten kan även spridas till andra aktörer som kan ha intresse av dem. Ett exempel är företag som behöver säkerställa att deras egna varor inte innehåller förbjudna ämnen. Våra analysresultat kan ge information om vilka ämnen som kan hittas i olika sorters varor och material. Med den informationen kan de ekonomiska aktörerna fokusera sina resurser för egenkontroll av de varor, produkter och bestämmelser som är mest relevanta. Omfattande analyser är relativt kostsamma för en enskild näringsidkare och stöd i att fokusera på rätt områden är därför värdefullt.

Även andra tillsynsmyndigheter kan ha nytta av att ta del av informationen. Detta görs bland annat via Rapex där medlemsstater i EU rapporterar in produkter som innebär risk. Vi sprider även information om analysresultat i vår tillsynsvägledning till kommunala tillsynsmyndigheter och de kan själva bedriva tillsyn på området.

3.4 Framtida behov av analyser

Kemikalieinspektionen kommer att fortsätta med handlingsplanen för giftfri vardag och många av de tillsynsprojekt där produkter analyseras bedrivs inom ramen för denna. När det gäller analyser så kommer vi även fortsättningsvis utföra dessa på i huvudsak konsumentvaror och framför allt sådana till ett lägre pris och kvalitet. Erfarenheter från vår tillsyn visar att det främst är i det billigare sortimentet och/eller i varor av lägre kvalitet som vi hittar otillåtna farliga ämnen.

⁷ Mer information om Kemikalieinspektionens åtalsanmälningar finns i Tillsyn 10/17 – Kemikalieinspektionens åtalsanmälningar 2012-2016 <https://www.kemi.se/global/tillsyns-pm/2017/tillsyn-10-17-kemikalieinspektionens-atalsanmalningar-2012-2016.pdf>

⁸ Rapex = Rapid Alert System for non-food dangerous products. EU-gemensamt system dit marknadskontrollmyndigheter i EU anmäler farliga produkter.

https://ec.europa.eu/consumers_safety/safety_products/rapex/alerts/?event=main.listNotifications

⁹ EU-gemensamt system dit marknadskontrollmyndigheter anmäler kontrollerade produkter.

<https://webgate.ec.europa.eu/icsms/?locale=sv>

¹⁰ Forumet för informationsutbyte om verkställighet samordnar tillsynsfrågor gällande bland annat Reach- och CLP-förordningarna.

Vi har tagit fram en strategi för tillsyn av kemikalier i varor¹¹ och i denna prioriterar vi olika varugrupper, vilka är samma som används i denna rapport. Analyser kommer fortsatt att göras främst på varugrupperna i denna strategi.

Kemikalieinspektionen har för avsikt att kontinuerligt publicera resultaten från tillsynsprojekt med analyser, dels i form av sammanställningar som i denna rapport och dels i form av tillsynsrapporter för enskilda projekt.

3.5 Mer information

För mer information om ämnen och regler, se www.kemikalieinspektionen.se.

Rapporter från Kemikalieinspektionens tillsynsprojekt¹² som tas upp i denna rapport:

- Rapport 3/18 - Kartläggning av farliga kemiska ämnen i intimhygienprodukter
- Tillsyn 4/18 – Tillsyn av små varor som barn kan stoppa i munnen
- Tillsyn 1/18 – Återkontroll av tidigare åtalsanmälda företag
- Tillsyn 6/17 – Kemikalieinspektionens analyser i samband med tillsyn 2016
- Tillsyn 1/16 – Kemikalieinspektionens analyser i samband med tillsyn 2014-2015
- Tillsyn 5/14 – Kemikalieinspektionens analyser i samband med tillsyn 2008-2013

Det finns även information om utförda tillsynsinsatser i Kemikalieinspektionens årsredovisningar¹³.

¹¹ Tillsyn 4/16 - Strategi för tillsyn över kemikalier i varor
<http://www.kemi.se/global/tillsyns-pm/2016/tillsyn-4-16-strategi-for-tillsyn-over-kemikalier-i-varor.pdf>

¹² <http://www.kemikalieinspektionen.se/hitta-direkt/publikationer/tillsynsrapporter>

¹³ <http://www.kemi.se/om-kemikalieinspektionen/organisation/sa-har-styrs-vi>

4 Bilagor

Bilaga 1 – Ordlista

Förkortning	Förklaring
ICSMS	Information and Communication System on Market Surveillance – ett system dit tillsynsmyndigheter inom EU rapporterar kontrollerade produkter.
PVC	Poly Vinyl Chloride (polyvinylklorid) – en sorts plast som kan göras mjuk med tillsats av mjukgörare.
Rapex	Rapid Alert System for non-food dangerous products – ett system dit tillsynsmyndigheter inom EU rapporterar in farliga produkter.
Reach	Registration, Evaluation, Authorisation and restriction of Chemicals – en EU-gemensam kemikalieförordning.
XRF	X-Ray Fluorescence – en analysmetod för screeninganalyser av grundämnen på ytan av material.

Bilaga 2 – Ämnen

Ämne/ämnesgrupp	Förkortningar	Beskrivning
Ftalater	DEHP (di(2-etylhexyl)ftalat) DBP (dibutylftalat) BBP (bensylbutylftalat) DINP (diisononylftalat) DIDP (diisodecylftalat) DIBP (diisobutylftalat)	Ftalater används som mjukgörare i plast, främst polyvinylklorid. Vissa ftalater har reproduktionsstörande och miljöfarliga egenskaper eller kan påverka människokroppen negativt på annat sätt. Dessa är begränsade i leksaker och barnvårdsartiklar och vissa är upptagna på kandidatförteckningen.
Kortkedjiga klorparaffiner	SCCP	Mjukgörande och flamskyddande ämnen som används i plast, främst polyvinylklorid. SCCP är skadliga för vattenlevande organismer, bryts inte ner i naturen och är misstänkt cancerframkallande. SCCP är begränsat i alla sorters varor.
Konserveringsmedel/biocider	MIT (2-metylisotiazolin-3(2OH)-on) CIT (5-kloro-2-metylisotiazolin-3(2OH)-on) BIT (1,2-bensisotiazol-3(2OH)-on) Koppar Zinkpyrition Silver Titandioxid	Används i kemiska produkter eller varor som biocid och tillsätts för att förhindra bakterietillväxt, oönskad lukt eller motverka andra organismer. Flera är allergiframkallande och vissa är farliga för miljön. Krav i vissa fall på klassificering och märkning av kemiska produkter och biocidbehandlade varor.
Lösningsmedel	DMFa (dimetylformamid) DMAC (dimetylacetamid)	Används som lösningsmedel bl. a. när textila material beläggs med polyuretanplast. Finns upptagna på kandidatförteckningen.
Polycykliska aromatiska kolväten	PAH	Kan finnas i petroleumprodukter och i kimirök och förekomma i varor gjorda av gummi eller svart plast. En stor grupp ämnen där många har cancerogena egenskaper. Begränsade i konsumentprodukter.
Bisfenol A	BPA	Används i olika plaster (framför allt plast av polykarbonat och epoxi) och är misstänkt hormonstörande. Begränsat i bl. a. nappflaskor och matförpackningar för små barn. Upptaget på kandidatförteckningen.
Metaller	Bly Kadmium Nickel	Metallerna används i olika legeringar eller som salter i plaster eller andra material. Bly kan påverka det centrala nervsystemet, kadmium skadar njurarna och skelettet och nickel kan orsaka kontaktallergi. Begränsade i bl. a. smycken, leksaker och elektronik (ej nickel).

Bilaga 3 – Lagstiftning

Nedan listas de lagstiftningar som reglerar de ämnen som tas upp i rapporten.

EU-förordningar
Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006/EG om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach)
Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 850/2004 om långlivade organiska föreningar (POPs)
Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 528/2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter
EU-direktiv införlivade i svenska författningar
Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/65/EU om begränsning av användningen av vissa farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning (RoHS) Direktivet är införlivat i svensk lagstiftning genom förordning (2012:861) om farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning. Bestämmelserna finns inom ramen för miljöbalken i förordning (1998:944) om förbud m.m. och i Kemikalieinspektionens föreskrifter (KIFS) 2017:7.
Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/48/EG om leksaker säkerhet Direktivet finns införlivat i svensk lagstiftning genom lag (2011:579) om leksakers säkerhet och förordning (2011:703) om leksakers säkerhet samt Kemikalieinspektionens föreskrifter (KIFS 2017:8) om kemiska produkter och biotekniska produkter.
Europaparlamentets och rådets direktiv 94/62/EG om förpackningar och förpackningsavfall Direktivet finns införlivat i svensk lagstiftning genom förordning (1998:44) om förbud m.m. i vissa fall i samband med hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter.

Reach-förordningen (EG) nr 1907/2006

Reach-förordningen är EU:s största regelverk för kemikalier och den innehåller regler för både enskilda ämnen, ämnen i blandningar och ämnen i varor.

I förordningen finns bland annat ett sextiotal begränsningar där specifika ämnen begränsas i olika sorters produkter och varor. Dessa begränsningar finns i bilaga XVII och i de flesta fallen finns det gränsvärden som anger vilka halter av ämnen som är förbjudna. Exempel på begränsningar som Kemikalieinspektionen har kontrollerat med hjälp av analyser är ftalater i plastleksaker, azofärgämnen i textil och kadmium, bly och nickel i smycken.

Reach-förordningen innehåller även krav på information om vissa ämnen i kemiska produkter och varor.

- För kemiska produkter finns det regler om säkerhetsdatablad som ska förse användaren med bland annat skyddsinformation.
- För varor finns det krav på att mottagaren av en vara som innehåller mer än 0,1 viktprocent av ett särskilt farligt ämne (som finns upptaget på den så kallade kandidatförteckningen) ska informeras om detta.

POPs-förordningen (EG) nr 850/2004

I denna förordning begränsas ett antal långlivade organiska föroreningar (POPs = Persistent Organic Pollutants). Begränsningarna gäller både för rena ämnen, ämnen i blandningar och ämnen i varor. I de flesta fall finns inga gränsvärden men mycket låga halter av oavsiktliga spårföroreningar är inte förbjudet. Exempel på ämnen som begränsas är hexaklorbensen (HCB) som kan finnas i fyrverkerier och kortkedjiga klorparaffiner (SCCP) som bland annat kan förekomma i mjukjord plast.

Biocidförordningen (EG) nr 528/2012

I EU-förordningen om biocidprodukter finns det bland annat regler om godkännande av biocidprodukter och varor som har behandlats med biocidprodukter. För behandlade varor finns krav på att biocidämnena som de har behandlats med ska vara godkända för den produkttypen och krav på märkning om de marknadsförs med biocidpåstående.

RoHS-direktivet 2011/65/EU

I RoHS-direktivet finns regler som begränsar förekomsten av vissa ämnen i elektriska och elektroniska produkter. De ämnen som begränsas är kadmium, bly, kvicksilver, sexvärt krom och de två grupperna av bromerade flamskyddsmedel polybromerade bifenyler (PBB) och polybromerade difenyletrar (PBDE). Gränsvärdena är 0,1 viktprocent för samtliga ämnen förutom kadmium där värdet är 0,01 viktprocent.

Leksaksdirektivet (2009/48/EG)

EU-direktivet för leksakers säkerhet innehåller flera krav på leksakers innehåll av kemikalier. Där finns bland annat gränsvärden för hur mycket av vissa metaller som får läcka ut, begränsningar av innehåll av CMR-ämnen (ämnen som kan orsaka cancer, skada arvsanlag eller fortplantningsförmågan) och parfymämnen. Exempel på ett CMR-ämne som kan finnas i leksaker är ftalaten diisobutylftalat (DIBP). I direktivet finns även krav på att leksakers brännbarhet, vilket också är Kemikalieinspektionens tillsynsområde.

Förpackningsdirektivet 94/62/EG

Inom EU finns regler för insamling och begränsningar för kemiska ämnen i förpackningar och förpackningsavfall. Bly, kadmium, kvicksilver och sexvärt krom är ämnen som är begränsade i förpackningar.

KEMI

Kemikalieinspektionen

Box 2, 172 13 Sundbyberg
08-519 41 100

Besöks- och leveransadress
Esplanaden 3A, 172 67 Sundbyberg

kemi@kemi.se
www.kemikalieinspektionen.se